

Diversitet i baghaven

Anders Borgen dyrker i hundrevis af forskellige kornsorter og arter i sin baghave

PLANTEAVL

AF KAREN MUNK NIELSEN

■ Purpurhvede, vinterhavre, flerårigt korn, 26 slags stinkbrand-resistente vinterhveder. Arter og sorter, som de færreste har hørt om, endsige set før. På denne årstid ser de spæde planter ikke ud af meget, men de er kernen i det projekt, som økolog og forsker Anders Borgen har valgt at satse det meste af sin tid og energi på: genetisk mangfoldighed.

- Planteforædlingen bliver mere og mere specialiseret. Om få år er der måske kun tre-fire virksomheder tilbage på verdensplan. Deres mål vil være at forædle få sorter, der kan dyrkes på store arealer. Det får store genetiske konsekvenser for os alle. FAO anslår, at vi allerede de seneste 15 år har mistet 50 pct. af kulturplanternes gener, fortæller Anders Borgen.

Økologer skal protestere

Han mener, økologerne har en særlig forpligtelse til at gøre noget ved det.

- Biodiversitet er et mål i sig selv i økologisk jordbrug. Derfor kan vi ikke leve med monokultur. Her snakker jeg ikke om monokultur i den enkelte mark men i hele Nordeuropa, hvor alle bruger de samme få sorter. Det er uacceptabelt, siger han.

Og økologerne kan faktisk gøre noget. Selv er han med hårdt tilkæmpet støtte fra offentlige myndigheder og private sponsorer gået i gang med at dyrke mere eller mindre ukendte sorter af korn fra hele verden. Udgangspunktet er det bagerste hjørne af haven på det nedlagte husmandssted ved Mariager. Her er små pletter jord ryddet for græs og sået til med hundrevis af forskellige kornsorter. De hjemmelavede markeringspinde med hvide navneskilte står tæt, for alt er uhyre småt. En kort række med måske bare 10-20 planter af en sort udgør en parcel. Nogle af sorterne skal krydses, nogle skal opformeres, nogle skal bare prøves af, fordi de er spændende.

Det meste finder han i genbankerne. Typisk får han

100 kerner med tvivlsom spireevne, som han kan så ud og opformere til et par hundrede gram året efter. Det er for eksempel lykkedes Anders Borgen at skaffe 36 forskellige sorter af purpurhvede.

Lille marked

- Jeg måler ikke udbytte. I første omgang skal jeg blot se, hvilke der klarer sig i vores klima, og hvilke der har de egenskaber, jeg søger. Næste skridt kunne være at krydse med en moderne højtydende bagesort og på den måde få farveegenskaben overført, forklarer han.

Det er nu ikke målet, for i langt de fleste tilfælde, vil det ikke kunne svare sig kommercielt at rendyrke sorterne og føre dem gennem den nødvendige afprøvning.

På enkelte områder kan Anders Borgen dog godt ane et marked for økologisk sortsudvikling.

- Vårhvede og vinterhavre er der ingen professionelle forædlere, der arbejder med. Her kunne der være en økologisk niche, konstaterer han.

Vil krydse stinkbrand væk

Resistens mod hvedens stinkbrand er et andet område, Anders Borgen nærer interesse for. Problemet er, at de eksisterende resistenser hurtigt gennembrydes. Allerbagerst i haven står derfor 26 hvedesorter, der alle i en eller anden grad har udvist bageevne og resistens mod stinkbrand.

- De skal krydses på kryds og tværs - helst alle med alle. Det giver omkring 760 krydsninger, og hvis hver giver 10-20 kerner, har jeg 10.000 genetisk forskellige frø, fortæller Anders Borgen, der dog har en plan B klar, hvis det bliver for uoverskueligt at foretage de mange krydsninger.

- Så nøjes jeg med at kastre en plante af hver sort og lader dem bestøve af de omkringstående sorter.

Når krydsningerne efter et par år er opformeret, er næste skridt på vejen mod en resistent hvedesort at tvangssmitte udsæden og luge de angrebne planter væk. Herefter kommer selektionen for bageevne.

- Jeg tror på det, men det er absolut et forsøg. Det er aldrig prøvet før, smiler Anders Borgen.

FOTO: KAREN MUNK NIELSEN

- Hvis ikke man ved, der findes korn med farvede kerner, får man heller ikke ideerne til, hvad de kan bruges til, siger Anders Borgen, der forsøger at åbne økologernes øjne for den enorme og næsten glemte mangfoldighed i korn.